

A „Magyar Művészet” melléklete

MUNKÁCSY MIHÁLY: KÖPÜLŐ ASSZONY

Az Athenaeum r.-s. nyomása

Dr. Kohner Adólf társ gyűjteményéből

BÁRÓ KOHNER ADOLF GYŰJTEMÉNYE

I. KÉPEK

Báró Kohner Adolf, a műbarát, azzal kezdte pályáját, hogy kiűnő kortársainak munkáit gyűjtötte. Rendesen így járnak el azok, akik nem történelmi érdeklődésből, ríkaság-kedvelésből, pénzbefektetésből vagy a művészettől idegen más okokból, hanem eleven művészi érzésből gyűjtenek. Azok, akik lélekben megérik és átélik mindazt, ami a kor legjobb művészeit foglalkoztatja, s csak abban különböznek az alkotó művészeketől, hogy a természet nem adta meg nekik a kifejezés képességét. Ők a festők és szobrászok legközelebbi szellemi rokonai, legtökéletesebb megértői, a művészek nagy szeretetnek laikus konfráterei. Természetesen a gyűjtőkön kívül is vannak, akikre mindez ráillik, ámde a többségnek be kell érnie a pusztá lelkesedéssel, — a szerencsések azonban, akiknek módjuk van rá, gyűjtés formájában megszerzik maguknak a legnagyobb örömet, mely a művészet szeretetével járhat.

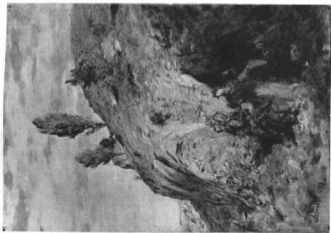
Mikor Kohner Adolf gyűjteni kezdett, a mi művészetünk életében éppen fontos fordulat volt kifejlőben. A millennium ideje volt ez. A modern naturalizmus, amely már a nyolcvanas évek elején megindította ostromát, most kezdett a hódítás stádiumába lépni, s a helyzetnek jellemző illusztrációja, hogy Szinyei ekkor kezdik ünnepelni. Nem ugyan a közönség, hanem az új szellemben felnőtt ifjú művészek, élükön Csók Istvánnal és Thorma Jánossal, akik elragadtatással fedezik fel Szinyelnek az ezredéves kiállításon kiállított képeit. Ugyane kiállításon vásárolja meg Kohner Adolf a Pacsirtát, s mindjárt ezzel az első nagy szerzeményével mintegy felesküszik azokra a művészi törekvésekre, amelyek szervesen hajtottak ki saját korának szelleméből s éppen ezért a tehetségek zömét lelkesítették. A koral és legjobb művészeivel való együttérzés határozza meg innen kezdve Kohner Adolf gyűjtésének irányát. Vásárlásainak színvonalában pedig finom kultúrája és kiváló ízlése tükröződik.

A Pacsirta 1917-ben a Damjanich-utcai Kohner-házból a Szépművészeti Múzeumba vándorolt át, mint a legnagyobb ajándékok egyike, melyeket a múzeum története újabban feljegyezhet. Szinyei művészetének azonban még ma is értékes bizonyosságai vannak a Kohner-gyűjteményben. Érdekeségüket fokozza az, hogy a mester működésének különböző korszakaiból valók s annak úgyszólván minden fázisából adnak mutatványt. Legkorábbi közülök a Csónakírándulás, amely valószínűleg 1866-ban vagy 67-ben készült — legalább erre mutatnak kezelésének bizonyos keménységével és kezdeilegességgel, — amely azonban színességében már érdekesen készíti elő azt a fordulatot, mely 1869-ben, a Hinta és a Ruhaszárítás évében következett be Szinyei művészetében. A tavasz derűjében ragyogó Mondai jelenet — sziklás domboldal, az előtérben befejezeten nő csoporttal — a Malális évenek (1873) hírmondója, a Forrás (1878) egyik utolsó jelentéke Szinyei festészetében a böcklini gondolkörnek, a Pataktanulmány (1883) viszont egyik első hírnöke annak az időnek, midőn az emlékezetből való festés már kezdett nehezeze esni a mesternek, aki ezért a képzeti tárgyak festését mindinkább abbahagyta és kivonult festőállványával a természet elé. Ennek a korszaknak teljes jellemét mutatja aztán a Sziklás táj, mely 1897-ben készült.

A magyar festészetnek azt a korát, amelynek kibontakozása, mint látjuk, körülbelül összeesett a Pacsirta megszerzésének idejével, Kohner Adolf lépésről-lépésre követte gyűjtői érdeklődésével. 1896-ban indul meg a nagybányai művésztelep működése. Megalapítójának, Hollósy Simonnak művészetéről négy kép számol be a gyűjteményben, közülök két tanulmányfaj koral törekvéseit, két szélesen festett tájkép pedig már már-marosszigeti és técsői tartózkodása alatt kialakult későbbi stílusát világítja meg. Különösen szerencsés és gazdag képet ad a



SZINYEI MERSE PÁL (1845–1900): CSONAKIRÁNDULÁS, 1866 v. 1867



SZINYEI MERSE PÁL (1845–1900): MONDAI JELENET, 1875



FERENCZY KÁROLY (1862 – 1917): OKTÓBER, 1908



FERENCZY KÁROLY (1862 – 1917): FÜRDÉS ELŐTT, 1904



FERENCZY KÁROLY (1862–1917): MÁRIA ÉS MAGDOLNA. 1913

gyűjtemény Ferenczy Károlynak, a nagybányai telep legnagyobb tehetségének művésztéről. Kissé még félénk, de gyöngéd költészettel teljes müncheni korszakát jellemzik az Orfeusz vázlata és Valér fiának gyermekkori arcképe (mindkettő 1894-ből), s a tónusának finomságával különösen kiváló Anya gyermekével, mely ugyanez időtájt készült a München melletti Garmisch-ban. Az 1900 körüli nagybányai időről, mely a művészi kifejezőképesség teljességének és az alkotókedv kiáradó gazdagságának boldog korszaka volt Ferenczy életében, különösen az Október (1905) és Fürdés előtt (1904) adnak kitűnő fogalmat, s egyszersmind szerencsésen világítják meg Ferenczy plein-air törekvéseinek mind a két ágát: a derűs Október a verőfény ábrázolásának kultuszát, a borús, szürke világlátású Fürdés előtt pedig a tónusegység keresését. Szigorú lineáris jellemében és lelki feszültségében méltó emléke végül Ferenczy utolsó korszakának a Mária és Magdolna című kép, tőredéke 1913-ban festett Pietá-jának, melyet az ön-

magához mindig túlszigorú művész három részre darabolt.

Nagybánya példájának a század elején követője akadt a szolnoki telepben. Ehhez a telephez alapításától kezdve erős szálak fűzik Kohner Adolfot, a Szolnoktól egyórájárásnyira fekvő Szászberek birtokosát. Eleinte mint művészeit alelnök, később mint elnök vett részt az egyesület vezetésében, amelynek máig buzgó támogatója és bölcs mentora. Ennek a szeretetteljes viszonynak sok nyoma van gyűjteményében is. Az osztrák felfedezők képei nyitják meg a „szolnokiak” sorát, élükön Pettenkofen-nel, aki legkorábban, már az 50-es évek elején vette észre azt a hálás anyagot, melyet Szolnok földjének és népének kioknázatlan eredetisége jelentett s akinek erről a vonalmáról négy szolnoki tárgyú képecske tesz bizonyosságot a Kohner-gyűjteményben. Nem hiányoznak az ő nyomában járó osztrákok közül Tina Blau, Otto von Thoren és Karl Leopold Müller sem, bár az utóbbinak a gyűjteményben levő két képe abból az időből való,



FÉNYES ADOLF: A KISCELLI KASTÉLYBAN



FÉNYES ADOLF: CUKORKACSENDELET



CSÓK ISTVÁN: MAGYAR SZOBA. 1909

midőn a művészt már a távolabbi kelet érdekelte s az alföld magyarjaitól egészen az arabokhoz pártolt.

A magyar festők közül Deák-Ébner Lajos a legrégebb „szolnoki” a gyűjteményben: ő már — Böhm Pállal és Aggházy Gyulával együtt — 1875-ben, egy negyedszázaddal a hivatalos szervezkedés előtt fordult meg először Szolnokon, ahová utóbb is vissza-visszatért. Baromflvásár című képe (1878) egyik legnagyobb és legteljesebb összefoglalása szolnoki megfigyeléseinek, habár művészetének bája — mint rendszeren — ezúttal is egy kisebb képében (Tájkép kecskéekkel) mutatkozik meg igazán.

A gyűjtemény szolnoki csoportja azonban attól az időtől kezdve kerekedik ki jobban, midőn a kolónia szervezkedése megtörtént. A telepnek csaknem valamennyi ismertebb tagja képviselve van legalább egy-egy képpel, így Mihálik Dániel, Olgyay Ferenc, Zombory Lajos, Szilányi Lajos, Jávor Pál, Pólya Tibor, Zádor István, Vidovszky Béla, Szüle Péter, s nem utolsó sorban báró Kohner Ida, aki-

nek komoly művészi tehetségéről egyebek között atyjának kitünően jellemzett arcképe tanuskodik. A legjobb áttekintést azonban Fényes Adolf művészetéről kapjuk, akinek jelentősége egyetlen magángyűjteményben sem bontakozik ki ilyen teljességgel. Egész sora a kitünő képeknek (a Munkás, Báró Kohner Adolf arcképe, Kisvárosi déliút, Cukorkacsendélet stb.) ad számot arról az időről, midőn a művész még a realista szellemű ember- és természetábrázolás útját járta, egyszersmind azonban következetesen haladt a nagyobb színesség és egyszerűség és az előadás fokozott könnyűsége felé. Nem kevésbé jellemző példák (Szt. Ferenc a madaraknak prédikál, Szt. Lukács a Madonnát festi) szemléltetik azt a fordulatot, amely a háború alatt következett be művészetében, midőn a fantázia világába menekült és emlékezetből kezdte festeni romantikus ízű kompozícióit, s kiváló művek szólnak az utolsó évekről is, melyekben a művész folytatta ugyan az emlékezetből való dolgozást, de ismét jókora lépéssel közele-



RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927): APÁM ÉS LAJOS ÖCSÉM MEGEDŰVEL



HOLLÓSY SIMON (1887–1918): NŐI TANULMÁNYFEJ

39
27
66
dett a természethez s magyar tárgyú tájképeiben mély érzéssel szólaltatta meg a magyar alföldi lelkét (Alföldi táj, Téli hold).

Jelentőségűkhöz méltó művek képviselik ugyanez nemzedéknek legjobb magyar művészel közül Rippl-Rónai Józsefet és Csók Istvánt is. Az előbbinek A kastély kertje és a Kerti vendéglő című képei a finom és szelimes impresszionistát jellemzik, az Apám és Lajos öcsém hegedűvel című kép viszont egyike azoknak a műveknek, melyekben a művész az impresszionista könnyűségtől a stílus magaslataira emelkedett fel. Egyszerűségében, komolyságában valóságos chef d'oeuvre. Csók István színtantázójának gazdagságát és magyaros báját a Magyar szoba (1909) jellemzi legjobban, míg a Vampyr (1807), a szerelmi láznak ez az eredeti rapszódája, mely először dr. János Béla és később Bakonyi Károly kiváló gyűjteményének díszel közé tartozott, a tónuskeresés útján mutatja be őt és képzeletének azimbolista hajlamát fedi fel előttünk. Vaszary János, Magyar-Mannheimer Gusztáv, Iványi-Grünwald Béla, Réti István, Kernstok Károly, Glatz Oszkár, Rudnay Gyula, báró Hatvani Ferenc, Matyasovszky Zsolnay László, Herman Lipót művei kerékként ki még javában alkotó festőink csoportját, Szönyi Istvánnak napsugaras dunai tájképe pedig az újabb nemzedék törekvéseiből ad némi mutatványt. Itt aztán meg is szakad a fonál, jeléül annak, hogy gyűjtőnk nem akart lépést tartani gyűjtésében olyan törekvésekkel, amelyeket ízlésében már nem tudott követni. Ezért nem is érheti szemrehányás; vajha a fiatalabb gyűjtőgeneráció úgy megienne kötelességét a ma művészetével szemben, mint ő tette meg a maga idejében.

A kortársaknak ez a csoportja teszi ki a Kohner-gyűjtemény magyar részének zömét. Erre a szilárdan megalkotott épületre Kohner Adolf díszes tetőt emelt néhány régibb magyar mesternek képeiből. Liezen-Mayer, Székely, Zichy, Benczúr művészetéről csak kisebb képek, tanulmányok, rajzok adnak ugyan hírt, de Lotz Károly géniuszának bája már teljesen kibontakozik Női arcképében s még inkább Ámor és Psyche című kompozíciójában. A legteljesebb vértezettől azonban Mészöly, Paál és Munkácsy vonulnak fel. Mészöly a Szépművészeti Múzeumon

külül sehol sincs ilyen gazdagon képviselve s nincs is gyűjtemény, amelyben a modern magyar tájfestés útörőjének szelleme otthonosabban érezhetné magát, mint a Kohner-gyűjteményben, ahol a magyar tájbrázolás későbbi fejlődésének annyi becses dokumentumát találja maga körül. Paál László művészi nagyságát őt képe hirdeti, köztük az Erdő mélye (Lázár B., Paál L. élete és művésze, 264. l.), amelynek részletekbe mélyedő, díszes előadása nem igen ismétlődik többé Paálnak fejlett idejében, úgy, hogy e tekintetben külön helyet kell adnunk neki a művész oeuvre-jében. Ami végül Munkácsyt illeti, elég ha azt mondjuk, hogy ő tehetségéhez méltóan van képviselve. Kivéve hanyatló késői korát, áttekintést kapunk egész működéséről, kezdve müncheni korszakától, melyet igen szerencsésen jellemez a Rákosi Jenő hagyatékából származó Női képmás, a gyűjtemény egyik legutóbbi gyarapodása. Némi müncheni remniscenciák mellett már mesteri erények jelentkeznek annak a nagy női térdképének mély komolyságában, amelynek keletkezési idejét talán a Siralomházat megelőző düsseldorf-i években szabad keresnünk, habár meg kell vallanunk, hogy ez a képet nem könnyű Munkácsy fejlődési rendjébe beilleszteni. A harmadik női képmás, mely Madame Chaplin-t ábrázolja, már telivér és erőteljes terméke a mester korábbi párizsi idejének. Igen jellemző módon mutatja be a tájfestő Munkácsyt „Tájkép hozatéró juhnyájjal” című ismert képe, s művészetének egész nagyságát érezzük a Kópülő asszonyban, egyikében azoknak a képeknek, amelyekben elemi módon robbant ki festői ereje és temperamentuma. Ez a kép valódi koronája a gyűjtemény magyar részének. Csak egy pillantást kell vetnünk a Munkácsyval néha kapcsolatba hozott Ribot-nak a gyűjteményben levő két csendletére, hogy megtudjuk, mi a különbség a jó festő és a zseni között.

A magyar művészetet kívül báró Kohner Adolf a modern francia művészek munkáit gyűjtötte legszívesebben. Ugyanaz a szellem nyilvánult ebben az eljárásában, amely korának legjobb műzeumi és magángyűjtőit vezette s amely Tschudinak példaadó működésében fejeződött ki legtisztábban. Ez a törekvés: a hazai modern művészet komoly



PAÁL LÁSZLÓ (1846—1879): ERDEI TÁJKÉP (RŐZSESZEDŐ ASSZONNYAL)



PAÁL LÁSZLÓ (1846—1879): ERDŐ MELYE



MÉSZÖLY GÉZA (1844–1887): TANYA



MUNKÁCSY MIHÁLY (1844–1900): Mme CHAPLIN ARCKÉPE



RIBOT, THÉODULE (1825–1891): KONYHAI CSENDÉLET



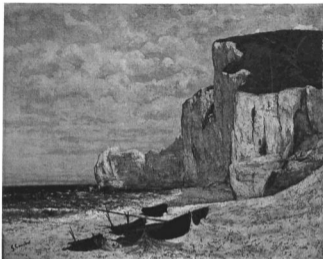
RIBOT, THÉODULE (1825–1891): HALCSENDÉLET



GOYA, FRANCISCO DE (1746–1828): AZ AKASZTOTT



DAUMIER, HONORÉ (1808–1879): ÉNEKESEK



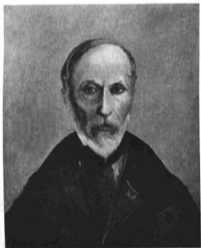
COURBET, GUSTAVE (1819–1877): A TENGER ÉTRETAT-NÁL



COURBET, GUSTAVE (1819–1877): A PRÉDA



BASTIEN-LEPAGE, JULES (1848–1884): HALOTTAK NAPJÁN



COROT, CAMILLE JEAN BAPTISTE (1796–1875):
FÉRFIKÉPMÁS (DUPLUIS PAULIER ARCKÉPE), 1868



MANET, EDOUARD (1832—1883): NAPERNYŐS HÖLGY



MORISOT, BERTHE (1811—1898): NŐI ARCKÉP



RENOIR, AUGUSTE (1841—1919): FIATAL LEÁNY

értékeinek kiegészítése annak az ország-
nak művészetével, amely a XIX. században
a festészet klasszikus földje volt és a kor
problémáinak megoldásában előljárt.

Báró Kohner Adolf korán érezte meg ezt
a szellemet. Úttörő volt ő nálunk, akinek
gyűjteményében Puvis de Chavannes-nak,

Gauguin-nek s néhány más kiváló francia
művésznek már abban az időben elsőrendű
képei függtek, midőn hivatalos világunk
még mélyen szunnyadozott s magángyűl-
tőink közül is egyedül gróf Andrássy Gyula
dícselkedhetett az úttörő francia mestereknek
(Courbet, Claude Monet) egy-két képével.



BONNARD, PIERRE: A REGGELI



BONNARD, PIERRE: ANYA GYERMEKÉVEL. 1894



CÉZANNE, PAUL (1839–1906): FEKETEÓRÁS CSENDELÉT



DENIS, MAURICE: ANYAI BOLDOGSÁG



GOGH, VINCENT VAN (1853—1890): OLAIERDÓ



GAUGUIN, PAUL (1848—1903): HÍVÁS (L'APPEL), 1902

Korai keletkezésén kívül az is érdekes saját-sága francia gyűjteményének, hogy nem-csak a XIX. század nagy művészei, hanem a redjük következő nemzedéket, az ú. n. postimpreszionista csoportot is felöleli úgy, hogy majdnem 100 éves fejlődésnek nyomait követhetjük benne.

Egyenként tekintve nem mind egyformán súlyosak ezek a képek, de van köztük néhány pompás darab, az egész sorozat értékét pedig kerekdedsége fokozza. Mintegy nyitánya a gyűjteménynek két nem-francia művésznek, Magnasconak és Goyanak egy-egy kis képe, akik előadásuk szabadságával és szélességével méltán számítanak az Impreszionizmus előfutárjai közé. Magát a francia csoportot Prudhon-nak egy kis nő arcképe (1811) vezeti be, amely némi fogalmat ad arról a corregiesk festéségről, mely ezt a művészt klasszicista kortársaitól megkülönböztette. Magukban véve becsesek, de mesterük jelentőségéhez képest csak névjegy számba mennek azok a kis képek (Lóistálló és Győztes oroszlán), amelyek a romantizmus drámatlanak két legnagyobb alakját, a korán elhalt Gericault-t és Delacroix-t képviselik, ellenben Daumier-t már tehetsége magaslatán mutatja be Énekesek című képe, egyike a mester azon emberábrázolásainak, melyekben a kifejezés mély-sége az előadás monumentális egyszerű-ségével párosul.

Daumier-t szatírájának a végsőig fokozott szenvedélyessége némiképen még a roman-tikusokhoz fűzi, azonban éles megfigyelése és őszintesége miatt a realizmus képviselői-hoz is sorozzák, sőt tájázásainak levegős könnyűsége alapján az impreszioniz-mus előfutárjaként is emlegetik. Bizonyosság arra, hogy egyike azoknak a nagy és egyéni művészeknek, akiket nem lehet símán be-sorozni valamely irányzat táborába. Ezek közé tartozik Puvis de Chavannes is, aki-nek halála előtti évéből (1897) származó Magdolnája — az egyetlen Puvis-kép ma-gyar földön — egyik főbűszkesége a Kohner-gyűjteménynek. Az ő művészete persze csak nagy fell kompozícióiban fejt ki teljes hatá-sát, azonban nagy nemességét, nyugalmát, álmovildának halk szépségét ebben a töre-dékes alakban is jól megérezzük.

A naturalizmus barbizoni útörői közül Rou-sseau-nak, a kolónia súlyos törzstagjának

művészetébe egy méretre kicsiny, de erő-teljes kép (Apremont völgye) ad némi be-pillantást. Kisebb szabású, de többé-ke-vésbé jellemző munkák beszélnek Dau-bigny, Chintreull, Jacque és Harpignies mű-vészetéről, s egy szép krétarajz (A szántás) arra emlékeztet, hogy Millet a vonalak nyel-ven tudta legzavartalanabban kifejezni mon-danivalóját. Csupán mestere és barátja, Diaz újlán volt némi külső kapcsolata Bar-bizonnal Monticellinek, akinek Rokokojele-nete jelentékenyebb képei közé tartozik a jó fogalmat ad ennek a színavirtuóznak játékos palettaművészetéről.

Courbet-nak, a realizmus hőseinek és pro-grammadójának két képe van a gyűjte-ményben: 1857-ben festett La Curée című híres képeinek (Boston) meglehetősen hű, csupán fenn és alul megnyújtott ismétlése, aztán egyike azoknak a tájképeinek, ame-lyekben Éretet sziklás tengerpartját örökít-tette meg 1870 körül. Míg előbbi képeinek sötét galeriatónusa Zola-nak azt a szemre-hányását juttatja eszünkbe, hogy Courbet csak rajzában volt igazán realista, de festői látásban nem tudott a régi mesterektől szabadulni, addig utóbbi képeinek finom, kissé hűvös világosságában már az új szellem nyomai jelentkeznek. Az impreszion-izmus igazi előfutárja azonban nem ő volt, hanem Corot, akit azért nem említettünk a barbizonlak csoportjában, mert az ő belülről áradó, merőben egyéni művészetem sem tűri el a besorozást s ezért legfeljebb geo-grafiai értelemben lehet őt a barbizonlakhoz számítani. Az ő nagy nevét három kép viseli a Kohner-gyűjteményben. Kettő közü-lők átlagosabb tájképel sorába tartozik, a harmadik, egy férfi-képmás, tárgyánál fogva ritkaságszámba megy Corot oeuvre-jében, azonban ritkaságánál sokkal nagyobb értéke az a nemes egyszerűség, amely jellemzi.

Manet képe: A napernyős nő, melynek keltét Duret az 1871-72 körüli időre teszi, távol van ugyan attól, hogy megfelelően jellemezze az impreszionizmus korának vezérét és legnagyobb művészt, azonban így is becses, mert egy történeti jelentőségű mester szemlének nyoma van rajta, s ránk nézve most már annál becsesebb, mert Manet-nak két valóban jelentékeny képe — a Bar és a Rue de Berne — az utóbbi években

tulajdonosaik és az ország nagy kárára külföldre vándorolt. Többet mond el festőjéről Claude Monet-nak argenteuili havas tájképe, mely még a hetvenes éveknek pozitív és erőteljes modorában (valószínűleg 1875 körül) készült. Egy-egy kisebbfajta kép szól Sisley és Pissarro festői jelleméről, s ha nem is éppen nagysúlyú, de bájos és jellemző művek tanuskodnak Renoir nagy művészetéről: egy álló női alak, mely még 1870 körül készülhetett, s egy szajnaparti kis tájkép, mely már a 80 körüli idő stílusát mutatja. Nem hiányzik Degas sem, akinek pasztelleje, a Táncosnők, erőteljes vörös, sárga és kék színeivel a művésznek azok közé a képei közé tartozik, amelyekben van valami az exotikus pillangók tarka pompájából.

Ezekhez a művészekhez csatlakoznak azok, akik nem tartoztak ugyan az impresszionizmus vezérkarához, de mint úttörők vagy követők bensőbb szellemi kapcsolatban voltak a mozgalommal. Jongkíndának, az úttörőnek munkásságára egy 1868-ból keltezett vízfestmény emlékeztet, s mint mindig, szerényen és finoman jelenik meg egy kis tengeri időképében Boudin, aki nemcsak saját kiváló művelvel, hanem Monet-ra gyakorolt jótékony befolyásával is emléket hagyott az impresszionizmus történetében. Előkelő felsőéről és mesterének kitűnő megértéséről beszél Berthe Morisotnak, Monet hú követőjének női arcképe, s többször variált Notre-Dame képeinek egyike jól jellemzi Raffaellit, a nagy elődök hagyatékának ügyes és szellemes sáfárját. Egészen más irányban aknáta ki ugyanezt a hagyatékot Bastien-Lepage, a 80-as évek naturalizmusának egykor nagyon ünnepelelt hőse, akinek Halottak napján című képe bennünket már azért is közelről érdekel, mert a művész nagy hatással volt kiváló festőinknek (Hollósy, Ferenczy, Csók stb.) egész sorára.

Bastien-Lepage művészete fölött hamar eljárt az idő, s ma talán jobban elfeledték, mint megérdemelné. Sokkal jobban kibírta az idő próbáját annak a csoportnak működése, amelyhez Pierre Bonnard, Maurice Denis és Vuillard tartoztak, nemkülönben Aristid Maillol, a szobrász, aki fiatalon festő is volt és szövésterveket is készített. Ugyanazok a művészek, akiknek körében a mi Rippl-

Róaink fejlődött. Ők is a nagy impresszionisták tiszteletében nőttek fel, de művészetükben már Cézanne termékenyítő hatásából is érzünk valamit. Meglehetősen szétágazó írekvéseikről, amelyek talán csak a dekoratív célzat közössége tartott némi képen össze, néhány kiváló kép ad felvilágosítást a Kohner-gyűjteményben. Különösen Bonnard-nak két képe: A reggeli és az Anya és gyermeke magaslik ki festői gazdagságával s igen jól képviseli az Anyai boldogság is Maurice Denis stílusát, melyet kiindulásában ugyanolyan szálak fűznek Puvis de Chavannes stílárís írekvéséhez, mint Degashez Toulouse-Lautrecet, akivel szintén találkoznak a gyűjteményben (Napernyős nő).

Időrendre mindezeket megelőzi annak a nagy művésznek képe, aki a művészi forradalmárságban találkozott ugyan az impresszionistákkal, de művészetének lényegében az impresszionizmus ellen korán támadt visszahatásnak volt megindítója és legsúlyosabb képviselője. Cézanne-t értjük, akinek Órás csendélete formáinak súlyával és festésének komoly szépségével méltóan képviseli mestersét. A kép 1870 körül készült, abban az időben, midőn még nem virágozott ki Cézanne színessége, s legszívesebben a fekete árnyalattal alkalmazta. Jellemző módon ezen a képen is fekete tokba foglalt órát állított az asztalra. Sötét színei azonban jobban élinek és világítanak, mint sok festőnek a paletta egész készletével dolgozó színessége. Mint sokan mások, Cézanne művészetéből indult ki Paul Gauguin is, azonban a Kohner-gyűjteményben levő képe (L'appel) jól mutatja, hogy mennyire más eredményekhez jutott el. Az ő művészetének dekoratív erejéről kevés képe ad jobb fogalmat ennél a valóban galériásulú, kiváló művénel, melyet 1902-ben festett, stílusa teljes fejlettségének idejében, egy évvel halála előtt. Bizonyára inkább személyes kötelékek, a barátság és a munka közössége, mint művészetének sajátosságai alapján szokták Gauguin körével kapcsolatban említeni a hollandi Van Gogh-ot, akinek Olaferdje ugyancsak olyan darabja a Kohner-gyűjteménynek, amely — ha nem is olyan mértékben, mint Gauguin képe — jó fogalmat ad mesterének egyéniségéről.

PETROVICS ELEK



RAFFAËLLI, JEAN-FRANÇOIS: A PÁRISI NOTRE-DAME



F. BÁRÓ KOHNER IDA: B. KOHNER ADOLF KÉPMÁSA